

XV. Yüzyılın İlk Yarısında Osmanlılar ve Cenevizliler

(1400-1450)*

Ottomans and Genoese in the First Half of the XVth Century

(1400-1450)

Selim PARLAZ**

Özet

1352 yılında başlayan Osmanlı Ceneviz ilişkileri özellikle ekonomik ve siyasi alanda gelişim göstermiştir. XV. yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde Osmanlıların özellikle merkez Ceneviz yönetiminden ziyade zamanla onların kolonileri ile olan ilişkileri ağırlık kazanmıştır. Yüzyılın ilk padişahlarından I. Mehmed ve II. Murad dönemlerinde Osmanlı Ceneviz ekonomik ve siyasi ilişkileri önemli bir seviyeye ulaşmıştır. Bu ilişkileri yönlendiren ise her iki tarafın birbirinden farklı beklentileri olmuştur. Osmanlılar için Cenevizlilerin siyasi anlamda desteğini almak ve donanma oluşumu noktasında denizcilik tecrübelerinden yararlanmak son derece önemli idi. Ceneviz yönetimi için de Doğu Akdeniz’de ticari varlıklarını devam ettirebilmenin yolu hızlı bir şekilde Anadolu’da ve Balkanlarda yayılmaya başlayan ve her geçen gün güçlenen Osmanlılarla ticaretlerini sürdürebilmekten geçiyordu. İşte bu farklı beklentiler, çalışmamızın esas belirleyicisi olup konu ayrıntılı bir şekilde örnekler üzerinden değerlendirilmeye çalışılacaktır.

Abstract

Starting in 1352 the Ottoman Genoese relations has shown progress in economic and fieds in particular. In the first half of the XVth century, the Ottoman Empire, especially gained weight relations with their colonies rather than the central management of Genoese. The period of the first Sultans of the century Mehmed I. and II. Murad Genoa and Ottoman relations continued to expand political and economic ways. This relationship had directing the different expectations of both sides. Getting political supports of Genoese and benefit from the experience in the marine formation point was extremely important for Ottoman. Also for Genoese government a way to maintain their commercial presence in the eastern Mediterranean continue to trade with the Ottoman Empire which began to spread in Anatolia and the quickly That's different expectations, is the decisive issue of our study will try to explain in a detailed way through examples

1. Giriş

Osmanlı Devleti ile Ceneviz kent devletinin ilişkileri XIV. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Devleti’nin topraklarını genişletmeye başladığı dönemde kurulmuş ve Ceneviz Cumhuriyeti’nin 1797’de son bulmasına kadar sürmüştü. Bu ilişkiler iki devlet arasında diplomatik, siyasi, sosyal, ekonomik ve aynı zamanda kültürel anlamda etkileşime neden olmuştu. Merkezi Liguria bölgesinin kıyıları olan Ceneviz, Doğu Akdeniz’de özellikle XIV. yüzyıldan XV. yüzyılın ikinci yarısına kadar hüküm sürmüştü. Ancak Ceneviz tüccarları Levante olarak adlandırdıkları bu topraklardaki ticaretlerine Osmanlı Devleti kurulmadan çok önce başlamışlardı. Zamanla Levant bölgesinin en önemli ticaret merkezlerinden birine dönüşen Ceneviz, Sakız Adası, Pera, Midilli, Eski ve Yeni Foça vd. kolonileri sayesinde Doğu Akdeniz ticaretinde söz sahibi olan devletlerden biri konumundaydı. Cenevizlilerin gemileri her yıl Cenova’dan Sakız adasına oradan İstanbul ve Anadolu topraklarına, Karadeniz’e doğru hareket etmekteydi. Bu hareketin zaman geçtikçe ulaştığı bölgelerden biri de Osmanlı toprakları olacaktı.

* Bu çalışma; Pamukkale Üniversitesi BAP Koordinasyon Birimi Tarafından Desteklenmiştir.

** Yrd. Doç. Dr. Pamukkale Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü, sparlaz@pau.edu.tr

Öte yandan Ceneviz Cumhuriyeti'nin tüccarları Doğu'da, İran'a ve Basra Körfezi'ne doğru yol alıyorlardı. Cenevizliler, bu nedenle XIV. yüzyıl ile XV. yüzyılın ilk yarısı arasında oldukça zengin bir şehir devletine dönüşmüştü. Bu yüzyıllar arasında Tebriz uluslararası ticaret yollarının kavşağı durumuna gelirken Trabzon, Samsun, Antalya ve Efes gibi Anadolu'nun kıyı kentleri ticaret merkezleri niteliğine kavuşmuş ve oralarda bulunan Ceneviz tüccar toplulukları, Avrupa yünülerini satarak yerine başta baharat olmak üzere Asya mallarını satın almışlardı¹. Cenevizliler, Doğu Akdeniz'de güçlü bir devlet kurmuş olmalarına rağmen bütün Akdeniz havzasını kontrol edecek güçlü bir ekonomik ve askeri güçten yoksundu. Bu nedenle de Bizans Devleti'nin düşmesinin ardından Osmanlıların topraklarını genişletmesiyle Doğu Akdeniz'de yeni ve güçlü bir devlet ile uğraşmak zorunda kalmışlardı. XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Cenevizliler güç savaşında geride kalırken Osmanlılar, orduları ve zenginlikleri sayesinde Akdeniz'de yayılmacı politikalar geliştiriyorlardı. Osmanlı Devleti ile uzun yüzyıllar temas halinde olan Cenevizliler onların gücünün farkında idiler. Bazı zamanlarda dostluk bazen de düşmanlık arasında gidip gelen ilişkilere rağmen iki devlet de aralarındaki ticaretten büyük kârlar elde ediyorlardı.

2. Osmanlı-Ceneviz Siyasi Ve Diplomatik İlişkileri

XIV. yüzyılın ikinci yarısında başlayan Osmanlı-Ceneviz siyasi ve diplomatik ilişkileri zamanla gelişim göstermiştir. Bu gelişimi göstermesindeki en önemli araçlardan biri Foça, Sakız, Galata vd. Ceneviz kolonilerinin faaliyetleri ve onlarla yapılan antlaşmalardı. Örneğin, Çelebi Mehmed'in saltanatının ilk yıllarında İzmir'i ele geçirmiş olan Cüneyd Bey üzerine yürümek zorunluluğunu duyması o yörede bulunan Foça ve Sakız'daki Ceneviz kolonileri ile ilişkileri ön plana çıkarmıştı. Nitekim şehrin sadece karadan kuşatılarak alınması güç olduğu için kendisine denizden yardım edebilecek müttefik kuvvetler aramaya başladığında Foça, Sakız ve Midilli'deki Cenevizliler desteklerini vermişlerdir. Onların işbirliğiyle müttefik bir donanma İzmir'i denizden kuşatarak ablukayı tamamlamışlardı. Foça, Sakız ve Midilli Ceneviz kolonileri kendi kadırgaları ile gelip şehri deniz yönünden sıkıştırmışlardı. Nitekim 10 günlük bir kuşatmadan sonra kazanılan bu başarı da Cenevizlilerin önemli bir katkısı olmuştu².

XV. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı-Ceneviz ilişkilerinin belirleyicisinin Ceneviz kolonileri olduğunu belirtmiştik. Bu konuyu en iyi açıklayan kişilerden biri de olan Camillo Manfroni, Ceneviz'in takip ettiği siyasa için şöyle demektedir: Artık Cenova'nın özel ve belirgin bir politikası söz konusu değildir. Zaman zaman şu ya da bu yabancı hükümdara uyan ve daima siyasal partiler arasında dengeyi gözetten bir durum geçerli olmuştur. Bu nedenle Cenova Devleti'nin yararlarından çok Levante'deki yerel yöneticilerin çıkarları gözetilmektedir³.

Osmanlı Devleti'nin fetret döneminde yaşadığı sıkıntıları atlama konusunda ve beyliğin tekrar toparlanma sürecinde özellikle güçlü bir donanma oluşturma sürecinde Cenevizlilerden yararlanmıştır. Onları Osmanlı donanmasının kuruluş çalışmalarında teknisyen olarak görevlendirdikleri gibi gemilerin sevk ve idarelerini de vermişler hatta Osmanlı donanmasında savaşlara dahi katılmışlardır. Nitekim Venedik amirali Pietro Loredano'nun 1416'daki Gelibolu savaşında Osmanlı donanmasından aldığı esirler arasında çok sayıda Cenova'lı bulunuyordu⁴.

¹ Özbaran, Salih, (2013), "Baharat: Serüveni ve Ticareti Üstüne Bir Özet", *Umman'da Kapışan İmparatorluklar Osmanlı ve Portekiz*, İstanbul, s.279.

² Turan, Şerafettin, (2000), *Türkiye-İtalya İlişkileri I*, Ankara, s.373-375.

³ Manfroni, Camillo, (1898), "Le relazioni fra Genova, l'impero Bizantino e i Turchi", *Atti della Società Ligure di Storia Patria*, XXVIII, Genova, p.719.

⁴ Ş. Turan, a.g.e., s.372. C. Manfroni, a.g.e., p.728.

II. Murat dönemine geldiğimizde o saltanatı süresince gerek Foça ve Sakız gerekse Galata Cenevizlileri ile dostane ilişkilerin bozulmamasına dikkat etmiştir. Cenevizliler de benzer şekilde Osmanlılarla aralarının açılmamasına özen göstermiştir. Ayrıca Cenevizliler, 1421'den 1435'e kadar sürecek olan Milano dukalığının tahakkümü altına girmiştir. II. Murad tahta çıktığı zaman Bizans imparatoru II. Manuel Paleolog'un (1391-1425) tehditlerine maruz kalmış ve o II. Murad'a karşı tahtta hak iddia eden rakibi Mustafa Çelebi'yi desteklemiştir. Bu sırada Yeni Foça (Focea, Foggia Nuova) mültezimi Giovanni Adorno, II. Murad'a ayaklanan şehzadeye karşı olan mücadelesinde 7 harp gemisi⁵ ile silahlı ve zırhlarla donatılmış 2000 Ceneviz askeri vererek destek olmuştur. Böylece Osmanlı ordularının Çanakkale Boğazını geçişlerinde yardım etmiştir. Ancak bunun karşılığında da 1416'dan itibaren on sene zarfında Osmanlı hazinesine 20.000 duka tediyesini bir ahitname ile taahhüt etmiş olsa da bu vergiden indirim ödünü sağlamıştır. Cenevizlilerin yardımıyla Mustafa Çelebi meselesini halleden ve vaziyetten fevkalade memnun kalan II. Murad Edirne'de şenlikler tertip ettirmiş, ziyafetler vermiş ve bu merasimde Adorno ile adamları da davetli bulunmuştur⁶. Padişah, Podesta'nın sadıkane hizmetine mükâfat olmak üzere, Yeni Foça gümrük resmini onlara bıraktığı gibi, o civardaki Perithoreon kalesini de Podesta'ya⁷ terk etmiş, Ceneviz kumandan ve kaptanlarına da hediyeler vererek yerlerine geri göndermiştir⁸. Galatalılar'la kurulan dostluk ise Galata surları üzerinde II. Murad'ın armasının kazılmasına kadar varmıştır⁹.

3. Osmanlı-Ceneviz Ekonomik İlişkileri

Cenevizlilerin Doğu Ege'de Sakız, Eski Foça, Yeni Foça, Midilli ve Galata kolonilerinin güvenliği ve iâşesi için Osmanlılar ile dost olmaları son derece önemliydi. Ayrıca Osmanlı kuvvetlerinin Venedik'e karşı yanlarında yer almaları da 1453'e kadar sürecek olan Osmanlı-Ceneviz işbirliğinin¹⁰ nüvesini oluşturmakta olup Venedik'e karşı değişmez bir temel siyaset olarak aynı tarihe kadar devam edecekti¹¹. Prof. Balard'ın

⁵ Bu harp gemileri içerisinde üç veya dört güverteli yuvarlak yelkenli olan göke, köke, kuka ya da cocha olarak adlandırılan gemiler de bulunmaktadır. Neşri, bu gemilerle ilgili olarak Tahâretsiz Hatib'in Cenevizden dört bin filoriye bir tüccar gökesi satın aldığını, II. Murad'ı ve askerini bu gemiyle Ece-ovası'na geçirdiğini ve oradan da Gelibolu'ya ulaştırdığını yazmaktadır. Müneccimbaşı da Tahâretsiz Hatib'in eşya yüklü bir Ceneviz gemisini Gelibolu'da beş bin dinara kiralayarak Sultan II. Murad'a gönderdiğini belirtmektedir. Mehmed Neşri, (1995), *Kitâb-ı Cihan-nümâ Neşri Tarihi*, C.II, Haz. Faik Reşit Unat, Mehmed A. Köymen, Ankara, s.565. Müneccimbaşı Ahmet Dede, (1974), *Müneccimbaşı Tarihi*, C.I, Haz. İsmail Erünsal, İstanbul, s.203. Osmanlılar tarafından 16. yüzyılın ortalarına kadar kullanılan Göke hakkında daha geniş bilgi için bkz. Bostan, İdris, (2012)“Göke: Akdeniz'de Türk Rüzgarının Şiddeti”, *Ntv Tarih Dergisi*, S.43, s.72-75, a.g.y., “Gemi Yapımcılığı ve Osmanlı Donanmasında Gemiler”, *Türk Denizcilik Tarihi I*, Ed. İdris Bostan, Salih Özbaran, İstanbul 2009, s.335-336.

⁶ II. Murad döneminde Yeni Foça toplumu ve Ortaçağ Ege'sinde Osmanlılar ve Cenevizliler hakkında daha geniş bilgi için bkz. Basso, Enrico, (1993), “Genovesi e Turchi nell'Egeo medievale: Murad II e la Societas Folie Nove”, *Quaderni Medievali*, V. 36, pp.31-52.

⁷ Podesta veya vicario, Doğu Akdeniz ve Karadeniz'deki Sakız, Galata, Amasra ve Kefe gibi Ceneviz kolonilerindeki en rütbeli devlet görevlisidir ve o bölgenin yöneticisidir. K. Fleet, a.g.e., s.243

⁸ Gökbilgin, M. Tayyib, (1993), “XV. Asrın Birinci Yarısında II. Murad Devrinde Hıristiyan Birliği ve Osmanlı-Macar Mücadeleleri Esnasında Edirne”, *Edirne*, Ankara, s.121.

⁹ Ş. Turan, a.g.e., s.376.

¹⁰ Nitekim Osmanlılar ile Cenevizliler, 1431 yılında Venediklilere karşı işbirliği yapmışlardır. 28 gemiden oluşan Venedik donanmasının Cenevizlilerin hâkimiyetinde bulunan Sakız adasına yaptıkları saldırı, Osmanlı kuvvetlerinin yardımıyla bertaraf edilmiştir. Manfroni, Camillo, (1900), “Nuova Raccolta di Documenti Genovesi”, *Giornale Storico e Letterario della Liguria*, Genova, p.183, 185. Varese, Carlo, (1835), *Storia Della Repubblica di Genova*, C. III, Genova, p.231.

¹¹ XV. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Osmanlı-Ceneviz ilişkilerinin dostluktan ziyade mücadele şeklinde geçtiği görülmektedir. Bu dönemden itibaren ilişkilerin seyri hakkında daha geniş bilgi için

belirttiği gibi Cenevizliler için önemli olan Osmanlılara karşı kurulacak bir Hıristiyan ittifakına katılmaktan ziyade diğer İtalyan denizci kent devleti Venediklilerin hak iddialarına karşı Doğu'daki Ceneviz kolonilerini ve ticari ağlarını, bağlantılarını korumak ve devam ettirmektir¹². Bu bağlamda Osmanlılarla işbirliği yapmak onların stratejik hedeflerinden biriydi.

XIV. yüzyılda Anadolu'da yoğun bir şekilde varlığını gördüğümüz devletlerden biri olan Cenevizliler için özellikle buğdayın tedarik edilmesi son derece önemli bir konuydu. Bu bağlamda onlar Karadeniz'deki, Ege'deki ve Batı Anadolu'daki kolonileri aracılığıyla gereksinimlerini karşılamaya çalışıyorlardı. Ancak, Yıldırım Bayezid döneminde Batı Anadolu topraklarında buğday ihracının yasaklanması onları ciddi bir sıkıntıya sokmuştu. 1402 yılına kadar yaşanan bu sorun daha sonra aşılmış ve 1406 yılından itibaren tekrar buğday satın almak için Anadolu'ya gelmeye başlamışlardı¹³.

Ekonomik ilişkilerin bir başka boyutunu da Osmanlı-Ceneviz tüccarları arasında yapılan ticaret oluşturuyordu. Bu emtiadan birini de değerli madenlerden biri olan bakır oluşturuyordu. Nitekim 1404 yılında Bursa'da oturan tüccar Hacı Mustafa Sakız adasına giderek Ceneviz tüccarlarından bakır satın almıştır¹⁴.

Tüccar kolonilerinden meydana gelen Cenevizliler için Osmanlılar ile yaptıkları ticaret, şüphesiz devletlerinin zenginliğinin önemli bir vasıtasıydı. Ceneviz tüccarları, Anadolu'ya sadece ticaret için gelen kişiler değildi. Aynı zamanda aracı ve devlet görevlilerinden biri olabiliyorlardı. Mesela, Cenevizli tüccarlar, mültezim olarak görev yapmaktaydı. II. Murad döneminin başında Gelibolu'daki mültezimin taht için ayaklanan Mustafa'nın peşinde olan Sultan Murad ve ordusunu boğazlardan geçirmek için Ceneviz kökelerini kullandırması, ikili ilişkilerin seyri açısından önemli bir gelişmeydi. Bu gibi buhranlı zamanlarda Osmanlıların Anadolu-Rumeli arasında Boğazlardan geçişinde Ceneviz donanmasının yardımı hayati bir önem taşıyordu.

Osmanlılar, erken dönemlerden itibaren zengin iltizamları, özellikle Anadolu'dan şap ihraç imtiyazını Cenevizlilere vermişti. Nitekim Foça'da bulunan yeni podesta Giovanni Adorno, 1415 yılında Çelebi Mehmed'den bu bölgenin maden imtiyazını almıştır. Adorno, sultandan aldığı şap işleme haklarına karşılık, görevde kaldığı on yıl boyunca yılda 20.000 altın duka ödemek zorundaydı. Ancak 1421 yılında Çelebi Mehmed'in ölümü ve Mustafa Çelebi hadisesi nedeniyle şap madeni işi tatil edilmişti. Ayrıca Cenevizlilerle Katalanlar arasındaki muharebe neticesinde Katalanların Ceneviz gemilerinin İtalya, İspanya, Fransa ve İngiltere'ye deniz seferleri yapmalarına mani olmaları nedeniyle Cenevizlilerin maden işletmesi durma noktasına gelmişti. Bu nedenle Adorno, büyük bir borç altına girmiş ve madenin yıllık imtiyaz bedellerini verememişti. Adorno, Osmanlı hazinesine olan yirmi yedi bin Bizans altını tutan borcunu ancak II. Murad'ı saltanat mücadelesine giren Mustafa Çelebi'ye karşı destekleyerek ödeyebilmiştir. Yani II. Murad, tahtta hak iddia eden rakibi Mustafa Çelebi ile mücadelesinde boğazlardan geçebilmek karşılığında şaptan doğan alacaklarından feragat etmiştir¹⁵. Bununla beraber XV. yüzyılın önemli Ceneviz

---

bkz. Parlaz, Selim, (2014), *Osmanlı-Ceneviz İlişkileri(1450-1600)*, Basılmamış Doktora Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli.

¹² Balard, Michel, (1978), *La Romanie Genoese*, C. II, Roma, p.125.

¹³ Çavuşdere, Serdar, (2009), "Ege'de Türk-İtalyan Hububat Ticareti (13.-14. Yüzyıllar)", *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.28, S.46, Ankara, s.291.

¹⁴ Fleet, Kate, (2009), *Erken Osmanlı Döneminde Türk-Ceneviz Ticareti*, Çev. Özkan Akpınar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul. s.116.

¹⁵ Foça şap madenlerinin Cenevizliler tarafından işletilmesi hakkında daha geniş bilgi için bkz. Daş, Mustafa (2009), "Ortaçağ'da Foça Şap Madenlerinin Cenevizliler Tarafından İşletilmesi", *Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu I*, İzmir, s.234-245.

tüccarlarından olan ve 1424'te Giovanni Adorno'nun¹⁶ ölümünden sonra onun yerine Yeni Foça Podestaliğine atanan Percivalle Pallavicino (1425-1427), da II. Murad'a Cüneyd ile olan mücadelesinde Sakız adasından kiraladığı 3 kadırğa ile yardımcı olmuştur. Yine Sultan II. Murad, 20 Ekim 1444 tarihinde Varna seferi için Anadolu'dan Rumeli sahillerine doğru hareket ederken kırk bin kişilik ordusunun her bir neferi için bir Venedik duka altını¹⁷ vermek suretiyle Ceneviz gemileriyle Rumeli sahiline geçmiştir¹⁸.

Osmanlı yönetimindeki topraklardan Cenevizlilerin satın alıp götördükleri başlıca ürünlerden biri de balmumuydu. Nitekim Ceneviz tüccarlarından Agostino di Franchi 1438 yılında Gelibolu'da 1369 akçeye 3 çuval balmumu satın almaktadır. Aynı zamanda tabaklanmış post (pellamen), keçi ve koyun postu ticareti de yapılmaktadır. Ceneviz tüccarları tabaklanmış kösele ve keçi postunu Gelibolu'dan koyun postunu ise Bursa ve Edirne'den alarak ihraç etmektedir¹⁹. Benzer şekilde 1441 ve 1442 yıllarında Ceneviz tüccarlarından Giovanni Andrea ve Giovanni Doria'nın Edirne ve Galata'da yoğun bir şekilde ticaret yaptıkları bilinmektedir²⁰. Yine 10 Eylül 1442 tarihli bir noter kaydına göre Edirne'de, 17 Eylül 1442 tarihli bir noter kaydına göre Gelibolu'da ve 31 Ağustos 1443 tarihli bir başka noter kaydına göre de Bursa'da Ceneviz tüccarları ile Osmanlı tüccarlarının ticari alışverişlerde buldukları görülmektedir²¹.

4. Sonuç

Ortaya koymaya çalıştığımız bilgiler 1400-1450 yılları arasında Osmanlı ve Ceneviz ilişkilerinin yoğun bir şekilde devam ettiğini göstermektedir. Özellikle merkez Ceneviz yönetiminden ziyade Sakız, Foça, Midilli ve Galata gibi Ceneviz kolonilerinin aracılığıyla siyasi, diplomatik ve ekonomik ilişkilerin sürdürüldüğü verilen bilgilerle teyit edilmektedir. Her iki devletin çıkarlarının belirleyici olduğu ilişkilerde özellikle ekonomik ve ticari alışverişin son derece önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Cenevizliler için varlıklarının sebebi olan ticaret, aynı önemini bu dönem için de sergilemektedir ve Osmanlı toprakları onlar için vazgeçilmez özelliğini devam ettirmektedir.

Sonuç olarak bu makale Osmanlı-Ceneviz diplomatik, siyasi ve ekonomik ilişkilerini açıklayan örnekleri vermek suretiyle hazırlanmıştır. Bu süreçte ticarete konu olan emtia ve ticaret merkezleri, liman kentleri ile ilgili örnekler vermek suretiyle Cenova Devlet Arşivi noter kayıtları, mektuplar, raporlar ve politik materyaller faydalanılarak hazırlanmıştır. Bu uzun süreçteki Sakız, Yeni Foça, Midilli ve Galata kolonileri aracılığıyla açıklanmaya çalışılan Osmanlı-Ceneviz ilişkileri başlı başına bir kitabın konusunu oluşturabileceğinden, resmin bütününe aydınlatan bazı örnekler üzerinden bir değerlendirme yapılmıştır.

¹⁶ Giovanni Adorno'nun faaliyetleri hakkında daha geniş bilgi için bkz. Caselli, Cristian, (2013), Genoa, "Genoese Merchants and the Ottoman Empire in the First Half of the Fifteenth Century: Rumours and Reality", *Al-Masaq: Islam and the Medieval Mediterranean*, 25:2, p.256.

¹⁷ Osmanlı dış ticaretinde kullanılan standart altın para olan Venedik dukası, XV ve XVI. yüzyıllarda Osmanlı topraklarında en çok kullanılan yabancı para konumundaydı. Pamuk, Şevket, (1999) *Osmanlı İmparatorluğu'nda Paranın Tarihi*, İstanbul, s.70-71.

¹⁸ Bonincontri'nin yıllıklarında ise Osmanlı ordularının Rumeli sahillerine geçerken II. Murad'ın 70.000 duka ödediği belirtilir. Guglielmotti, P. Alberto (1871), *Storia della Marina Pontificia nel medio evo dal 728 al 1499*, V. II, Firenze, s.165.

¹⁹ K. Fleet, a.g.e., s.30.

²⁰ Bliznyuk, Svetlana, (1997), "Genovesi a Costantinopoli ed Adrianopoli Alla Meta Del XV Secolo In Base a Documenti Dell'archivio Di Stato Di Genova", *Byzantinische Zeitschrift*, Volume 90, Issue 1, p.13.

²¹ Roccatagliata, Ausilia, (1982), *Notai Genovesi In Oltremare Atti Rogati A Pera e Mitilene*, Genova, p.49, 53, 58, 70.

Kaynakça

- Balard, Michel, *La Romanie Genoese*, C. II, Roma 1978
- Basso, Enrico, “Genovesi e Turchi nell’Egeo medievale: Murad II e la Societas Folie Nove”, *Quaderni Medievali*, V. 36, 1993, pp.31-52.
- Bliznyuk, Svetlana, “Genovesi a Costantinopoli ed Adrianopoli Alla Meta Del XV Secolo In Base a Documenti Dell’archivio Di Stato Di Genova”, *Byzantinische Zeitschrift*, Volume 90, Issue 1, 1997, Pages 13–23.
- Bostan, İdris, “Göke: Akdeniz’de Türk Rüzgârının Şiddeti”, *Ntv Tarih Dergisi*, S.43, Ağustos 2012, s.72-75,
- _____, “Gemi Yapımcılığı ve Osmanlı Donanmasında Gemiler”, *Türk Denizcilik Tarihi I*, Ed. İdris Bostan, Salih Özbaran, İstanbul 2009, s.335-336.
- Caselli, Cristian, Genoa, “Genoese Merchants and the Ottoman Empire in the First Half of the Fifteenth Century: Rumours and Reality”, *Al-Masaq: Islam and the Medieval Mediterranean*, 25: 2, 2013, pp.252-263.
- Çavuşdere, Serdar, “Ege’de Türk-İtalyan Hububat Ticareti (13.-14. Yüzyıllar)”, *Ankara Üniversitesi Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.28, S.46, Ankara 2009, s.275-303.
- Daş, Mustafa, “Ortaçağ’da Foça Şap Madenlerinin Cenevizliler Tarafından İşletilmesi”, *Türk Deniz Ticareti Tarihi Sempozyumu I*, İzmir 2009, s.234-245.
- Fleet, Kate, *Erken Osmanlı Döneminde Türk-Ceneviz Ticareti*, Çev. Özkan Akpınar, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul 2009.
- Gökbilgin, M. Tayyib, “XV. Asrın Birinci Yarısında II. Murad Devrinde Hıristiyan Birliği ve Osmanlı-Macar Mücadeleleri Esnasında Edirne”, *Edirne*, Ankara 1993, s.119-135.
- Guglielmotti, P. Alberto, *Storia della Marina Pontificia nel medio evo dal 728 al 1499*, V. II, Firenze 1871.
- Manfroni, Camillo, “Le relazioni fra Genova, l’impero Bizantino e i Turchi”, *Atti della Società Ligure di Storia Patria*, S. XXVIII, Genova 1898, pp.577-856.
- _____, “Nuova Raccolta di Documenti Genovesi”, *Giornale Storico e Letterario della Liguria*, Genova 1900, pp.179-186.
- Mehmed Neşri, *Kitâb-ı Cihan-nümâ Neşri Tarihi*, C.II, Haz. Faik Reşit Unat, Mehmed A. Köymen, Ankara 1995.
- Müneccimbaşı Ahmet Dede, *Müneccimbaşı Tarihi*, C.I, Haz. İsmail Erünsal, İstanbul 1974.
- Özbaran, Salih, “Baharat: Serüveni ve Ticareti Üstüne Bir Özet”, *Umman’da Kapışan İmparatorluklar Osmanlı ve Portekiz*, İstanbul 2013, s.273-293.
- Pamuk, Şevket, *Osmanlı İmparatorluğu’nda Paranın Tarihi*, İstanbul 1999.
- Parlaz, Selim, *Osmanlı-Ceneviz İlişkileri (1450-1600)*, (Basılmamış Doktora Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli 2014.
- Roccatagliata, Ausilia, *Notai Genovesi In Oltremare Atti Rogati A Pera e Mitilene*, Genova 1982.
- Varese, Carlo, *Storia Della Repubblica di Genova*, C. III, Genova 1835.